

SĂRBĂTORILE DE CRĂCIUN TRADIȚII, DATINI, OBICEIURI

Crăciunul sărbătorește nașterea Domnului. Deși în Evanghelia nu se pomenește de această dată, ea este cea mai mare sărbătoare creștină (Paștele fiind continuarea, în spirit creștin, a celei mai însemnate sărbători a Ierusalimului iudaic). Crăciunul se pare că a fost introdus în calendar în secolul al II-lea de Papa Telesfor (125 -136). Cea mai veche atestare datează însă din anul 336 și este menționată în calendarul lui Filocalus - renumit caligraf (tiparul nu apăruse încă la vremea aceea). Sărbătoarea care începe în 6 decembrie (Moș Nicolae) se încheie la 6 ianuarie (Boboteaza).

Moș Nicolae este sărbătoarea darurilor pentru copii. În această noapte copiii creștinilor de pretutindeni din Europa și din restul lumii își pun ghetuțele, bine lustruite, la fereastră, iar dimineața, cu sufletul la gură, se duc să vadă ce le-a adus Moșul; celor care nu au fost cuminiți le aduce uneori o nuia.

Sfântul Ierarh Nicolae este un personaj real, care se pare că a murit prin anul 342 din era creștină. El s-a născut în Asia Mică, având părinți creștini bogați. După moartea acestora și-a împărțit averea săracilor, s-a călugărit și a ajuns episcop în Mira Lichiei, pe vremea lui Dioclețian și a luat parte la primul sinod ecumenic de la Niceea (325).

Povești despre Moșul cel darnic circulă mai peste tot prin Europa, cea mai cunoscută este aceea în care se povestește cum a înzestrat el trei fete sărace, ca să se poată mărita, aruncându-le trei pungi cu galbeni pe fereastră sau pe horn.

După cum spuneam, Crăciunul este o sărbătoare a bucuriei, petrecerilor în familie, tradițiilor și obiceiurilor. În primul rând casa trebuie să fie curățată ca să poată întâmpina neamurile și prietenii. Mese întinse, veselie, bucate alese și tradiționale, la români: sarmalele, piftia, cârnații, colacii și cozonacii îi așteaptă pe oaspeți. Dar nu lipsesc nici tradițiile legate de cultul morților. Gospodinele au grijă ca înainte de a servi la masă să împartă pentru morți.

În Bucovina, în noaptea de Crăciun sunt așteptate sufletele celor morți, care vin să se ospăteze la casa unde au trăit, așa că li se pregătește de cu seară un colac și un vas cu apă. În Oltenia, copiii înfig bețe colorate (numite colinde) pe morminte, dar nu înainte de a primi de la mamele lor câte un colăcel făcut special pentru ei. Când se întorc de la tămâierea morților, femeile împart, pe la vecini, colaci cu câte un cârnat și o lumânare, pentru morți, cel care împarte spune: „să fie de sufletul (și pomenește numele celui căruia îi hărăzește pomana)”, iar cel ce o primește răspunde „bogdaproste”.

Ca mulți țărani din lume, și plugarul român credea că grâul este o ființă care are suflet și conștiința că vine cu jertfa ei în lumea legilor universului, după părerea lui Ovidiu Papadima, „O viziune românească a lumii”. Credința aceasta explică o serie de obiceiuri și superstiții de pe teritoriul României ca, de altfel, pretutindeni în lume.

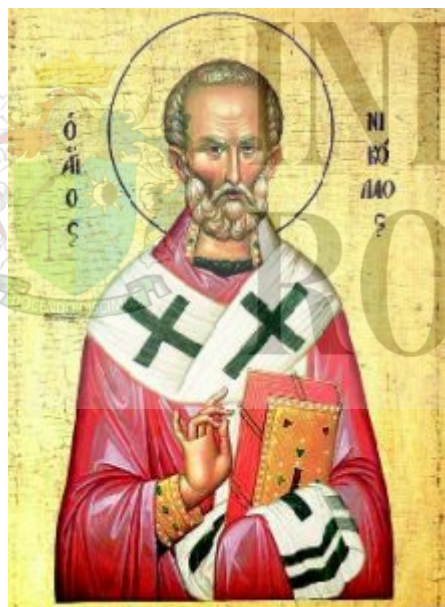
În Moldova și Bucovina se fac niște păsări ale sufletului - din făină de grâu - care se atârnă în jurul mortului. De Crăciun, fiind considerată o sărbătoare a „moșilor”, se dă de pomană de sufletul morților, și înainte de a gusta din bucate cei din casă, se dă din ele de pomană vecinilor. Tot prin Moldova, de Crăciun se fac colaci în formă de opt, numiți „Creciuni”, care se pun pe bârsa plugului, la începutul semănatului.

Prin Bucovina și Moldova (marile păstrătoare ale tradițiilor și datinilor), din turtele făcute la Crăciun, o parte se păstrează până primăvara și se pune între coarnele vitelor când pornesc prima dată la arat. Acești colaci, spun ei, trebuie să fie rotunzi ca soarele și luna. Romanii sacrificau lui Ianus, la 1 ianuarie, un colac numit „Ianual”. Deși nu se știe exact ce formă avea acesta, deoarece Ianus era inventatorul cununii de laur, cu care-și împodobeau romanii capul, probabil că și colacii, închinăți lui, erau tot rotunzi. Lui Ianus i se aducea drept ofrandă și grâu fiert de Anul Nou - coliva noastră de astăzi.

Obiceiul amintește și de sărbătoarea romanilor de la 23 decembrie (a manilor și a larilor).

Larii erau sufletele care îi patronau (printre ei figurau și descălecătorii Romei: Romulus și Remus).

DATINI ȘI SUPERSTIȚII

Regiunea cea mai bogată în datini și superstiții de la noi este Moldova. În Bucovina, prin satele din jurul Cernăuțiului, mâncarea de căpetenie din seara de Ajun este grâul. Cei de la masă gustă din el și-l aruncă în sus ca „să se lipească de grindă, că se prind roii”, zic ei. În Bucovina, printre alte bucate, nu trebuie să lipsească de la această masă peștele (obicei luat de la catolici). În Moldova se face borș cu bob și burechiță (un fel de aluat ca niște urechiușe), se mai fac și bucate cu hribi, dar neapărat nu trebuie să lipsească „găluștele” (mai ales din păsat), „vărzarea” (plăcintă de post cu curechi/varză murată/cu ceapă sau de păsat), turte, bob și perje. Răzeșii din Mihalcea spun că turtele de aceea se fac pentru că în acea zi femeile i-au dus Maicii Domnului pelinci (făcute din foi subțiri de aluat, așezate unele peste altele și umplute cu migdale pisate, totul parfumat cu apă de flori).

În satele din jurul Cernăuțiului se pune fân sub fața de masă, pentru că Domnul Iisus a fost născut pe fân. În seara de Ajun, în Mihalcea se pune, sub fața de masă, coasa, ca să fie toți ai casei sănătoși, iar sub picioare toporul, alții se așază pe el, ca să fie tari ca fierul, iar sub masă pun cofa cu apă, să le meargă bine vitelor. În acea zi, se zice, „să nu dai nimic din casă, să nu împrumuți, ca peste an să

nu se lăcomească nimeni a te fura”, dacă nu păzești aceasta, ți se duce tot norocul din casă. Tot în Mihalcea se pune din fiecare dintre bucate într-un blid neacoperit, și se lasă pe masă peste noapte, ca să guste și cei morți.

Prin Moldova și Basarabia, în ziua de Ajun, găinilor li se dă să mănânce din sită sau ciur, ca să se ouă mult. Ca să nu le ia uliul puii, se pune o piatră în cuptor, în Ajunul Crăciunului și se ține acolo până de Bobotează, când se scoate, noaptea târziu, iar spre miezul nopții se aruncă însoțită de cuvintele: „Cum dorm toți oamenii și nimeni nu vede, așa să nu vadă uliul puii mei și să steie împietrit și încremenit”. În cele două săptămâni de sărbători, furca nu se lasă goală, că nu rodește cânepa.

Prin Moldova, nu torc, de la Ignat până după Bobotează, ca să le meargă bine vitelor și să vină pețitori la fete. Credința că în noaptea de Ajun fata își poate vedea ursitul a dat naștere la o serie de superstiții: fetele pun pe prispă, sub fereastră, din toate bucatele ca să stea toată noaptea. Se crede că ursitul va veni să guste din ele și fata îl va putea vedea, sau pune o spelcă sub prag, să calce preotul care vine cu Botezul peste ea, după care fata și-o prinde la loc în coc și se va culca. Se zice că-și va visa ursitul. Altele toarnă cositor topit într-un vas cu apă, se va forma o figură pe care, cei ce știu s-o citească, le va spune ce soartă vor avea și multe altele...

MOȘ CRĂCIUN

Moșul cel bun, care colindă prin toată lumea și poposește în casele oamenilor în Ajunul Crăciunului, vine tocmai de la Polul Nord, cu o sanie trasă de reni. El este îmbrăcat într-o haină roșie și poartă un sac plin cu jucării. E cunoscut sub diverse nume: Santa Claus, în Germania, dar copiii primesc darurile din bradul frumos împodobit, chiar din mâna Copilului Iisus, în Austria Christkind, în Suedia, moșul este un pitic, Jultomten, care vine într-o sanie trasă de Julbocker (caprele lui Thor/zeul tunetului), în Danemarca, sania lui Julemanden este trasă de reni, iar spiridușii din podul casei coboară special ca să împartă darurile, în Anglia, el se numește Father Christmas, iar în Franța Père Noël. În Rusia, s-a numit pe vremea comuniștilor Moș Gerilă și venea în Ajun de Anul Nou (pentru demitizarea tradiției), dar mai înainte vreme se numea Babușca și era femeia care-i îndrumase greșit pe Cei Trei Magi și își ispășea păcatul aducând jucării copiilor în fiecare an, în ajunul Bobotezei. Cehii cred că Svaty Mikulas este coborât, din cer pe o funie, de un înger care îl ajută să împartă și darurile. Copiii din Polonia cred că darurile vin din stele, iar celor din Ungaria le sunt aduse de îngeri. În Italia, copiii știu de Befana (aceeași bătrână din Rusia) care a refuzat să-i conducă pe Cei Trei Crai, pentru că nu terminase de măturat, și vine la ei de Bobotează. În China, moșul se numește Dun Che Lao Ren (Bătrânul Crăciun).

În Chile, Moș Crăciun se numește Diego Pascoro. În Peru, la Lima se organizează de Crăciun lupte cu tauri sub ocrotirea Fecioarei Maria.

În Venezuela, sărbătorile încep pe 16 decembrie, iar în Australia, moșul vine pe o sanie trasă de canguri. Cultul lui Crăciun, moș strămoș, de la noi, pare a fi un cult solar mai vechi decât cel al lui Mithra (al soarelui - luat de romani de la Perși) care a pătruns, după romanizare, și în Dacia, și firește și mai vechi decât cultul creștin, introdus ulterior.

La daci, Crăciunul era o faptură sacră simbolizând vremea creației când „toate se făceau și se desfăceau”, după cum susține Romulus Vulcănescu în „Mitologie română”. În mitologia geto-dacă, se pare că el era nu strămoș care simboliza echilibrul elementelor din stadiul inițial al Facerii lumii de la începutul creației. Denumirea Kartum (creație) a unor localități din Dacia pare a veni în sprijinul acestei ipoteze. Etimologii susțin însă că numele de Crăciun ar proveni din latinul creatio/naștere, nașterea naturii, transpusă în nașterea lui Crăciun, sau în cuvântul incarnatio/încarnare, renaștere - renașterea naturii prin încarnarea de Crăciun.

Mitul arhaic al unui cioban-zeu-moș s-a transformat la creștini într-un cioban hain care nu vrea s-o primească pe maica Domnului să nască în staulul său, iar soția lui, care a moșit-o, a fost aspru pedepsită, tăindu-i mâinile. Minunea înfăptuită de Maica Domnului, după alții, de Copilul Iisus, de a-i lipi alte mâini, „cu totul și cu totul din aur”, îl determină pe Crăciun să se convertească la creștinism.

El dă o mare petrecere, oferind produse ciobănești: lapte, urdă, brânză, tuturor.

De atunci a rămas obiceiul ca Moș Crăciun să aducă daruri. Slugile și ciobanii cântau de bucurie, cântece care s-au transformat în colindele din zilele noastre.

LA ANUL ȘI LA MULȚI ANI!

BEATRICE KISELEFF

ASTĂZI S-A NĂSCUT HRISTOS

Astăzi s-a născut Hristos,

Mesia chip luminos,

Lăudați și cântați

Și vă bucurați.

Mititel, Înfășețel,

În scutec de bumbăcel.

Lăudați și cântați

Și vă bucurați!

Neaua ninge, nu-l atinge

Vântu1 bate, nu-l străbate

Lăudați și cântați

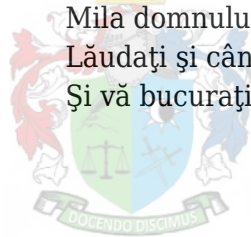
Și vă bucurați!

Și de-acum până-n vecie.

Mila domnului să fie!

Lăudați și cântați

Și vă bucurați!

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*